

**ЗБІРНИК ТЕЗ
III Міжнародної наукової
конференції**

**«ВОЄННІ КОНФЛІКТИ ТА
ТЕХНОГЕННІ КАТАСТРОФИ:
історичні та психологічні
наслідки»**

***Abstracts collection of the
III International scientific
conference of***

***"MILITARY CONFLICTS AND
TECHNOGENIC DISASTERS:
historical and psychological
consequences"***

***Тернопіль,
20-21 квітня 2023 р.***

*III Міжнародна наукова конференція «ВОЄННІ КОНФЛІКТИ ТА ТЕХНОГЕННІ
КАТАСТРОФИ: історичні та психологічні наслідки»*

ВОЄННІ КОНФЛІКТИ ТА ТЕХНОГЕННІ КАТАСТРОФИ: історичні та психологічні наслідки: Збірник тез III Міжнародної наукової конференції, 20-21 квітня 2023 р.. Упорядники: А.А. Криськов, Н.В. Габрусєва. Тернопіль: ФОП Паляниця В. А., 2023. 168 с.

Збірник містить матеріали III Міжнародної наукової конференції «ВОЄННІ КОНФЛІКТИ ТА ТЕХНОГЕННІ КАТАСТРОФИ: історичні та психологічні наслідки» Конференція проведена Тернопільським національним технічним університетом імені І. Пулюя 20-21 квітня 2023 р.. Основне проблемне поле конференції: типи та способи ведення гібридних воєн; питання психологічної та соціальної реабілітації постраждалих під час воєнних конфліктів; основні напрямки новітніх досліджень у мінімізації наслідків воєнних конфліктів та техногенних катастроф; шляхи міжнародного співробітництва у подоланні екологічних, економічних, психологічних, соціальних проблем, пов'язаних з воєнними конфліктами та техногенними катастрофами тощо.

ISBN 978-617-7875-32-0

Матеріали публікуються в авторській редакції та відображають точку зору авторів, яка може не збігатися з позицією редколегії

Відповідальність за зміст тез несуть автори

III Міжнародна наукова конференція «ВОЄННІ КОНФЛІКТИ ТА ТЕХНОГЕННІ КАТАСТРОФИ: історичні та психологічні наслідки»

CYBER FRONT IN THE HYBRID WAR OF russia AGAINST UKRAINE	
Г. ЛЕЩУК, КАНД. ПЕД. НАУК, ДОЦ.	74
Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка, Україна	
М. ЛЕЩУК	
Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя, Україна	
ВІЙНА В УКРАЇНІ ТА ЇЇ НАСЛІДКИ ДЛЯ СВІТОВОЇ СПІЛЬНОТИ	
Н. LESHCHUK, Ph.D., ASSOC. PROF.; M. LESHCHUK	
THE WAR IN UKRAINE AND ITS CONSEQUENCES FOR THE WORLD COMMUNITY	
Н. ЛУБКОВИЧ, КАНД. ІСТ. НАУК; А. ХОРКАВА	76
Галицький фаховий коледж ім. В'ячеслава Чорновола, Україна	
ЗОВНІШНІ ВОРОГИ УКРАЇНИ В УМОВАХ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ	
N. LUBKOVYCH, PhD; A. KHORKAVA	
EXTERNAL ENEMIES OF UKRAINE IN THE CONDITIONS OF THE RUSSIAN-UKRAINIAN WAR	
О. МЕДВЕДЕВ	79
Національний університет оборони України імені Івана Черняховського, Україна	
ПОЛІТИЧНА БОРОТЬБА В УКРАЇНІ ЩОДО ПИТАННЯ ВСТУПУ ДО НАТО В 1991-2021 РОКАХ ТА ЇЇ ІСТОРИЧНІ НАСЛІДКИ ДЛЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ	
О. MEDVEDYEV	
THE POLITICAL STRUGGLE IN UKRAINE REGARDING THE ISSUE OF JOINING NATO IN 1991-2021 AND ITS HISTORICAL CONSEQUENCES FOR THE NATIONAL SECURITY	
В. НІКОНЕНКО.КАНД. ФІЛОС. НАУК, ПРОФ.	82
Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя, Україна	
УРОКИ ЧОРНОБИЛЯ ТА ЇХ ЯДЕРНИЙ ВІДТІНОК	
V. NIKONENKO, Ph. D., PROF.	
LESSONS OF CHERNOBYL AND THEIR NUCLEAR SHADE	
О. РАДЧЕНКО, КАНД. ПЕД. НАУК, ДОЦ.; С. ВИХОР КАНД. ПЕД. НАУК, ДОЦ.	84
Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка, Україна	
Я. А. КОМЕНСЬКИЙ – СУЧАСНІСТЬ: ІСТОРИЧНІ ПАРАЛЕЛІ В УМОВАХ ВІЙНИ	
О. RADCHENKO, Ph.D., ASSOC. PROF.; S. VYKHOR, Ph.D., ASSOC. PROF.	
YA. A. COMENIUS – MODERNITY: HISTORICAL PARALLELS IN WAR CONDITIONS	
М. РУДИК, ВИКЛАДАЧ, Н. БАБІЙ	86
Галицький фаховий коледж ім. В'ячеслава Чорновола, Україна	
АГРЕСІЯ РОСІЇ ПРОТИ УКРАЇНИ: ІСТОРИЧНІ ПЕРЕДУМОВИ ТА СУЧАСНІ ВИКЛИКИ	
M. RUDYK, N. BABIY	
RUSSIAN AGGRESSION AGAINST UKRAINE: HISTORICAL BACKGROUND AND PRESENT CHALLENGES	
Г. СИНОРУБ, КАНД. НАУК ІЗ СОЦ. КОМ., ДОЦ.	90
Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка, Україна	
Т. ГУСЕВА, КАНД. ПСИХОЛ. НАУК	
Тернопільський національний медичний університет імені І. Я. Горбачевського, Україна	
СОЦІАЛЬНА СУТНІСТЬ КОНФЛІКТУ: ІСТОРИЧНИЙ АСПЕКТ	
H. SYNORUB, PhD IN SOCIAL COMMUNICATION, ASSOCIATE PROFESSOR; T. HUSIEVA, Ph.D IN PSYCHOLOGICAL SCIENCES	
SOCIAL ESSENCE OF THE CONFLICT: HISTORICAL ASPECT	
Н. ШОСТАКІВСЬКА, КАНД. ПЕД. НАУК, ДОЦ.; Ю. ГУДАК	93
Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя, Україна	
N. SHOSTAKIVSKA, Ph.D., ASSOC. PROF.; YU. HUDAK	
NATO AND EU INVOLVEMENT IN THE SETTLEMENT OF MILITARY CONFLICTS AND MAN-MADE DISASTERS	
СЕКЦІЯ 3. ГІБРИДНІ ВІЙНИ: ІСТОРИЧНІ ТА ПСИХОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ.....	95
I. IZHUTOVA, Ph.D. IN PUBLIC ADMINISTRATION.....	95
National Defence University of Ukraine	
V. SHUBIN	
IT “Integrator”, Ukraine	
INFORMATION ENVIRONMENT FORMATION IN LINE WITH TARGET AUDIENCES’ VULNERABILITIES	
I. ІЖУТОВА, КАНД. НАУК З ДЕРЖ. УПР.; В. ШУБІН	
ФОРМУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНОГО ПРОСТОРУ ВІДПОВІДНО ДО ВРАЗЛИВОСТЕЙ ЦІЛЬОВИХ АУДИТОРІЙ	
М. БЛАВЦЬКИЙ; В. ЛАЗАРЮК, КАНД. ТЕХН. НАУК, ДОЦ., ...	96
Тернопільський національний технічний університет ім. І. Пулюя, Україна	

– Примус міжнародних організацій, що бажали продовжувати «бізнес на крові» в росії та білорусії, до згортання їхньої діяльності в цих країнах, завдяки погрозам чи реальним кібератакам (найбільшого розголосу здобула подібна історія щодо «умовляння» корпорації Nestle).

Дані, що отримують хакери внаслідок організації витоків даних (data leaks), стають одним із вагомих джерел інформації при проведенні кібернетичного шпіонажу. З цими даними продовжують надалі працювати фахівці з обробки й пошуку інформації, передусім групи, що задіяні у проведенні розвідки за відкритими джерелами інформації (OSINT). Під час теперішньої широкомасштабної війни така зв'язка «хакери-групи OSINT» працює бездоганно. Результатами такої роботи стали, зокрема численні операції з ідентифікації російських військових злочинців та членів їхніх родин. А це, в свою чергу, сприяло й сприяє зниженню бойового духу армії супротивника.

Гібридна війна – це війна інформаційного суспільства, нове покоління воєн, коли територію не потрібно захоплювати фізично, а потрібно отримати контроль над свідомістю, думками і прийняттям рішень людьми. Пропаганда, інформаційні та кібернетичні атаки, створення альтернативної реальності в інформаційному середовищі – це саме ті асиметричні дії росії, які покликані змінити саме світосприйняття людей в демократичних державах.

Література

1. Гібридна війна проти України ведеться у різних напрямках, і протидіяти їй треба не менше, аніж військовій агресії – Президент в інтерв'ю The Washington Post. URL: <https://koda.gov.ua/gibridna-viyuna-proti-ukraini-vedets/> (Дата звернення: 21 січня 2022 р.)
2. Білял А. Гібридна війна – нові загрози, складність і «довіра» як антидот. URL: <https://www.nato.int/docu/review/uk/articles/2021/11/30/gbridna-vjna-nov-zagrozi-skladnst-dovra-yak-antidot/index.html/> (30 листопада 2021 р.)
3. Кубліков В. Гібридна кібервійна з Росією: чи готові ми до цього фронту? URL: https://zaxid.net/gibridna_kiberviyuna_z_rosiyeyu_chi_gotovi_mi_do_tsogo_frontu_n1536602/ (23 лютого 2022 р.)
4. Грінченко Г. Вітер із Холодного Яру»: як працює кібернетичний опір російській агресії URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/kiberataka-kiberzakhyst-kiberspilnota/31820332.html/> (27 квітня 2022р.)

УДК 355.018

Г. Лещук, канд. пед. наук, доц.

Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка, Україна

М. Лещук

Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя, Україна

ВІЙНА В УКРАЇНІ ТА ЇЇ НАСЛІДКИ ДЛЯ СВІТОВОЇ СПІЛЬНОТИ

H. Leshchuk, Ph.D., Assoc. Prof.; M. Leshchuk

THE WAR IN UKRAINE AND ITS CONSEQUENCES FOR THE WORLD COMMUNITY

Попри свій локальний характер, російсько-українська війна за масштабами впливу та наслідками може цілком вважатися світовою.

Найвідчутнішими для світової спільноти, а особливо, європейських держав, є економічні наслідки війни в Україні. За прогнозами, до російського вторгнення в Україну, світове економічне зростання у 2022 році мало становити близько 5%. Згідно

зі звітом ОЕСР від листопада 2022 року, війна в Україні стала «масштабним та історичним енергетичним шоком» для ринків, що сповільнив економічне зростання у 2022 році до 3,1% й ОЕСР прогнозує його подальше сповільнення у 2023 році на рівні 2,2%. Війна в Україні має найбільший вплив на економіку Європи, де зростання в 2023 році становитиме лише 0,3% [3].

Сама ж Україна вже зазнала такого рівня матеріальних збитків, якого в Європі не було з часів Другої світової війни. За оцінками Світового банку вартість відновлення України становитиме близько 349 млрд. доларів, що перевищує ВВП України до вторгнення та втричі більше, ніж усі зобов'язання держав-партнерів щодо військової, гуманітарної та фінансової допомоги Україні після початку війни [1].

Попри значний економічний вплив, який чинить російсько-українська війна на світові держави, не менш важливими є соціальні та гуманітарні проблеми, які вона породжує.

Військова агресія Росії проти України безпосередньо впливає на продовольчу безпеку в усьому світі. Україна, як потужний експортер сільськогосподарської продукції, насамперед зерна, до війни відігравала ключову роль у постачанні продовольства: на Україну та Росію припадало 75% світового експорту пшениці, ячменю, кукурудзи та рослинної олії, зокрема, до країн Африки та Близького Сходу [2]. В умовах блокування портів та воєнних дій насамперед на півдні та сході України, де було зосереджене виробництво зерна, експорт продукції ускладнений, що змушує говорити про гуманітарну катастрофу насамперед у бідних країнах Африки, а також зростання цін на базові продукти харчування в інших країнах. Таким чином, наслідки продовольчої кризи можуть бути далекосяжними, особливо для і так найбільш бідних і вразливих верств населення.

Демографічні наслідки війни в Україні теж є глибокими. За попередніми оцінками, 17,6 млн. людей – майже 40% населення України – потребують гуманітарної допомоги та захисту. Війна спровокувала міграційну кризу, якої в Європі не було десятиліттями. Більше 8 млн. українських біженців зареєстровані лише в Європі, приблизно 5,4 млн. українців є внутрішньо переміщеними особами. Велику частку біженців становлять жінки та діти, які стикаються з серйозними ризиками насильства, жорстокого поводження та експлуатації. З 7,5 млн. дітей в Україні 4,3 млн. (57% від загальної кількості) є переміщеними: 1,8 млн. (24%) вважаються біженцями до сусідніх країн, а ще 2,5 млн. (33%) є внутрішньо переміщеними особами [4]. Хвиля біженців з України є справжнім випробуванням для європейських країн та перевіркою їх здатності мобілізувати допомогу для задоволення нагальних потреб постраждалих від війни. Надання притулку для значної кількості біженців є проблемою для приймаючих країн, створює тиск на державний бюджет та систему надання соціальних послуг. Затяжна міграційна криза біженців може спричинити соціальну напруженість та політичну фрагментацію у приймаючих країнах. Системи охорони здоров'я, освіти та соціального захисту в деяких приймаючих країнах уже зіткнулися з проблемами, пов'язаними з наданням послуг у віддалених районах і охопленням системою соціального захисту найбільш вразливих груп біженців. За таких умов перманентна підтримка потрібна як біженцям, так і приймаючим громадам, щоб уникнути перевантаження місцевих соціальних служб. Міжнародні організації, зокрема, Міжнародна організація з міграції (МОМ), нарощують потенціал в Україні та країнах-надавачах притулку, щоб реагувати на гуманітарні потреби українців, які були змушені покинути свою країну. Пріоритетом є безпека та захист усіх біженців, а також можливість отримати належну допомогу. Такий підхід включає перевірку й оцінку потенційної вразливості, включно з торгівлею людьми, захистом дітей, фізичним і психічним здоров'ям, а також підтримку уразливих

категорій людей з особливими потребами, включаючи осіб похилого віку, поранених або хворих.

Як ніколи на часі сьогодні й питання світової безпеки. Війна, розпочата ядерною державою, штовхає світ до перебудови міжнародних інституцій, ескалації напруженості та змін у дипломатичних комунікаціях. У довгостроковій перспективі постійний воєнний конфлікт може призвести до зміни глобальних політичних норм і відходу від існуючої міжнародної системи економічних та соціальних взаємодій.

Загалом, віддалені наслідки війни для України та світу загалом – психологічні, демографічні та соціальні – нам ще належить оцінити та знайти адекватні механізми їх подолання, для чого необхідні узгоджені та скоординовані зусилля світової спільноти. У той же час, подолання численних наслідків війни в Україні, включаючи безпрецедентні потоки біженців, обіг збоїв на світових ринках, відсутність продовольчої безпеки та підвищену волатильність фінансового ринку, вимагатиме від світових держав визначення чітких пріоритетів національних та глобальної політичних систем.

Література

1. Global Impact of war in Ukraine on food, energy and finance systems. URL: <https://un.sdg.un.org/resources/global-impact-war-ukraine-food-energy-and-finance-systems-brief-no2>
2. Guénette J.D., Kenworthy P., Wheeler C. Implications of the War in Ukraine for the Global Economy. URL: <https://thedocs.worldbank.org/en/doc/5d903e848db1d1b83e0ec8f744e55570-0350012021/related/Implications-of-the-War-in-Ukraine-for-the-Global-Economy.pdf>
3. Jenkins B.M. Consequences of the War in Ukraine: The Economic Fallout URL: <https://www.rand.org/blog/2023/03/consequences-of-the-war-in-ukraine-the-economic-fallout.html> 7.03.2023
4. Neuman S., Hurt A. The ripple effects of Russia's war in Ukraine continue to change the world. URL: <https://www.npr.org/2023/02/22/1157106172/ukraine-russia-war-refugees-food-prices> 22.02.2023

УДК 32

Н. Лубкович, канд. іст. наук; А. Хоркава

Галицький фаховий коледж ім. В'ячеслава Чорновола, Україна

ЗОВНІШНІ ВОРОГИ УКРАЇНИ В УМОВАХ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ

N. Lubkovych, PhD; A. Khorokava

EXTERNAL ENEMIES OF UKRAINE IN THE CONDITIONS OF THE RUSSIAN-UKRAINIAN WAR

Війни, що відбуваються у сучасному світі кардинально різняться від війн минулого століття. Із розвитком науково-технічного прогресу та зміною ролі інформаційного простору, появи Інтернету, змінилися і методи боротьби. Науковий світ сучасні війни визначив як гібридні, адже окрім військового методу протистояння сучасні держави-агресори використовують інформаційний та психологічний метод. На даний час саме ці інструменти геополітичної боротьби набирають найбільшої популярності. Саме ці інструменти і представляють виняткову небезпеку для сучасних націй-держав. Саме ці інструменти використовує РФ проти України та світу.

Ще у 2014-му російська пропаганда вибудовувала наступний сюжет, який пояснював її мотиви (не)участі у війні в Україні: «стався переворот, до влади прийшли фашисти, російськомовне населення опинилося під загрозою, воно просить про захист». На його підтвердження творилися фейкові історії про Майдан, інспірувалося